

„Kirsiaias“ hakkab mängima juudi orkester

TEKST SVEN KARJA
FOTO VIRGE RATASEPP

Ele Sonn on vanemuislane juba kakskümmend viis aastat. Teda jagub võrdselt nii lava taha muusiku ja muusikalise kujundajana, lava peale muusikalistes draamalavastuses rolle tegema kui ka lava alla ooperite orkestrikoosseisus klaveripartiisid esitama. Kõige südamelähedasemaks peab vastutava kontsertmeistri ametikohal töötav Ele aga kõike seda, mis on seotud draamanäitlejate laulma panemisega.

„Eks pool minu tööst on nagu psühholoogi oma,“ ei tee Ele saladust.

Alustas Ele kontsertmeistrina, mis tähendab tööd ooperilauljatega ning lavastusproovidel mängimist (orkester tuleb proovidesse alles paar nädalat enne esietendust, selle ajani asendab orkestrit klaver). Siis lisandus ooperižanrile muusikal.

Esimene, kus oli vaja sõnateatri näitlejad laulma saada, oli muusikal „Inetu“ 2002. aastal. „Põhitöö tegi selle lavastuse juures Peeter Konovalov Ugalast, kellel on väga suur kogemus draamanäitlejate aitamisega,“ jutustab Ele. „Tema kõrval olles hakkasin asja vastu rohkem huvi tundma.“

Teise põhjalikuma koolituse sai Ele legendaarse dirigendi Tarmo Leinatamme kõrval, kellega koostöös toodi välja hulk kuulsaid muusikale. „Tarmot me jääme vist igavesti taga igatsema. Temaga oli kõik nii lõbus ja tore, et see nagu polnudki töö. Mõnikord endamisi imestasin, et selle eest makstakse isegi palka,“ meenutab ta.

Lavastaja, kelle käe all Ele esimest korda kostüümis lavale pilli mängima astus, oli veel üks legendaarne Eesti teatrimees, Mikk Mikiver, ning lavastuseks „Sõda ja rahu“. Veel üks oluline lavastaja on Robert Annus, kes oma tükis „Lood Viini metsadest“ usaldas kontsertmeistrile rolli, mis hõlmas ka teksti rääkimist. Nüüdseks on Ele osalenud kaugelt enam kui paarikümnes Vanemuise lavastuses. Mõnel juhul bändiliikmena, näiteks Tiit Palu lavastustes „Mu veetlev Tartu“ ja „Kaukaasia kriidiring“, mõnikord väiksemas muusikalises või sõnalises rollis. Lemmiktükk läbi aegade on „Fanny ja Alexander“, kus Ele oli nii muusikaline kujundaja kui rollitäitja. Lavastajaks

Ain Mäeots, jälle väga oluline lavastaja Ele teatriteel.

Aga kõige enam naudib Ele siiski koostööd draamanäitlejatega, sest „draamakad lihtsalt on nii ägedad isiksused!“. Seda küll, aga... kõik sõnateatri näitlejad ei pruugi ju olla muusikaliselt samavõrd andekad. „Eks pool minu tööst on nagu psühholoogi oma,“ ei tee Ele saladust. „Nii mõnigi näitleja on tulnud ja öelnud, et mina laulda ei oska. Üks selliseid – ma nime jätkaks küll enda teada – siristab praegu nagu linnuke! Igat näitlejat on võimalik laulma panna, kasvõi oma kahe noodiga. Tal on siis jälle mingi muu konks, mingi oma suhe asjasse. Mina pean selle nõksu üles leidma ja andma näitlejale julgust ja enesekindlust.“

Praeguse draamatrupi puhul mingeid erilisi nõkse või veenmist kasutada pole vaja, sest kõik on erakordselt muusikaalsed. Viimati veendus Ele selles läinud hooajal Vanemuise esimese avafestivali kava kokku pannes: draamaseltskond oleks võinud sisustada mitu täispikka kontserti. „Kõik laulavad nagu kulda!“

Samas on mitmed tööd arendanud ka näitlejate lauluõpetajat ennast. Näiteks enne Ain Mäeotsa tehtud suvelavastust „Obinitsa“ ei teadnud Ele kuigi palju setu folkloorist ja muusikast, tundis ainult tohutut respekti.

Viimastel aastatel on Ele oskusi vajatud ka väljaspool Vanemuist, näiteks Emajõe Suveteatris. Seal on Ele vastutanud muusika eest lavastustes „Tsaar Saltaan“ ja „Kasuema“. Viimasesse läks ka üks Ele enda komponeeritud laul, mis on osa teda

Stiilivihje tuli Anton Tšehhovilt endalt: nimelt mainitakse näidendis „kuulsat juudi orkestrit“.

koroonaaajal tabanud loomingulisest puhangust. Üks teine, vanemuistlastest koosnev sõpruskond koondus kaheksa aastat tagasi Luke mõisasse, kus toodi välja mitu muusikalist suvelavastust. Tollesse sõpruskonda kuulunud Vanemuise lavastav näitleja Priit Strandberg palus Ele läinud kevadel muusikajuhiks oma „Törksa taltsutuse“ lavastuse juurde. Kuna trupis oli mitmeid muusikaalseid näitlejaid ja Jakobi Mäe teatristuudio noori, sai lavastus muusikast tulvil.

Kohe on algamas proovid Priidu ja Ele järgmise koostööga, milleks on Anton Tšehhovi ilmakuulus ja Eestiski viimastel aastatel korduvalt mängitud „Kirsiaed“. Kuigi näitetrupp pole veel esimeseks lugemisprooviks maha istunud, ehk saame paar sõna rääkida lavastuse muusikalisest poolest? „Jah, muidugi oleme Priiduga seda arutanud ja esimesed mõtted on olemas, aga need kõik on alles esialgsed ideed. Võib juhtuda, et lõpptulemus päris selliseks ei jää,“ räägib Ele, kes on kogenud, et veel proovide viimases faasis jääb mõni hoole ja vaevaga õpitud muusikaline number siiski välja ja midagi tekib juurde.

Tšehhovi lavastuse muusikalised plaanid hakkasid hargnema sellest, et kuna „Törksa taltsutust“ oma energiaga särtsakalt vedanud Jakobi Mäe teatristuudio noored on ka „Kirsiaias“ kaasatud, tekkis lavastaja Strandbergil, kes on ka ise tegevmuusik, soov kasutada elavat muusikat. Stiilivihje tuli Anton Tšehhovilt endalt: nimelt mainitakse näidendis „kuulsat juudi orkestrit“. Siit ka idee tekitada lavalegi üks täisverd juudi

orkester. Samuti mainitakse „Kirsiaia“ tekstis mitmeid vene romansse, mida jupiti ette kantakse või ümisetakse. Suure tõenäosusega jagub neid ka lavastusse. Ent mitte kogu muusika ei ole seotud 20. sajandi alguses valminud näidendi ajastuga. Näiteks on mõttes kasutada üht vene bändi Akvaarium lugu, „Vihmaingel“, aga samuti maailmakuulsa minimalisti Gavin Bryarsi aastatel 1969–1972 valminud teost „The Sinking of the Titanic“. Viimane peaks sisuliselt haakuma Tšehhovi näidendis kujutatud situatsiooniga, kus kõik on teadlikud kohe-kohe juhtuvast katastroofist – kirsiaia üle peetavast oksjonist –, kuid keegi ei võta midagi ette. Selline uppuval laeval viibimise õhustik.

Aga veel kord, kui palju neist ideedest lavale jõuab, näeb alles „Kirsiaia“ esietendusel ja lõppsõna selles osas jääb alati lavastajale, sest „lavastaja on a ja o! Tema on see inimene, kes paneb kogu terviku kokku“.

Draamalavastuste kõrval jagub Elet praegu ka muusikali ja ooperi juurde, näiteks muusikal „Nunnad hoos“ astub ta mõnedel etendustel dirigendipuldi ning Mozarti ooperis „Don Giovanni“ on tema saata retsitatiivid. Ent muusikat mahub Ele ellu ka väljaspool teatrit: juba mitu aastat on ta Tartu valla muusikakooli direktor ning administreerimise kõrval jaksab anda ka vanamuusika- ja klavessiinitunde. Tema vaba aja muusikakuulamine hõlmab kõiki stiile barokist popini, kuigi süda kuulub bossanoovale. Ja mõnikord kulub muusikale vahelduseks ära ka pikem sõõm vaikust.